

Sosiaali- ja terveysministeriö
Kuuleminen 10.10.2016
Perhe-eläkelain uudistus

Suomen nuoret lesket ry:

LESKIEN JA LESKIPERHEIDEN LASTEN YHDENVERTAINEN KOHTELU EDELLYTTÄÄ KORJAUSTA PERHE-ELÄKELAKIIN

Suomen nuoret lesket ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi perhe-eläkelain uudistuksen yhteydessä. Yhdistys toteaa, että tällä hetkellä perhe-eläkelaki asettaa työikäiset lesket keskenään eriarvoiseen asemaan iän ja perhetilanteen perusteella. Vanhempansa menettänyt lapsi voi kuolleen vanhempansa syntyperän ja asuinmaan perusteella jäädä kokonaan ilman lapseneläkettä. Työeläkejärjestelmän kautta maksettavan lapseneläkkeen päätyminen 18 -vuotiaana kohtelee opiskelevia leskiperheiden nuoria eriarvoisesti suhteessa niihin perheisiin, joissa on elossa kaksi vanhempaa.

Suomen nuoret lesket ry esittää:

Suomen nuoret lesket ry esittää nuoria ja lapsettomia leskiä syrjivien ikärajojen poistamista ja oikeutta leskeneläkkeeseen kaikille leskeytyneille. Myös avoliitosta leskeytyneiden asemaa tulee tarkastella uudestaan.

Lisäksi opintotukilakia tulee muuttaa siten, että leskeneläkettä verrataan opintotukea haettaessa puolison tuloon eli leskeneläkettä ei tule huomioida opintotukeen vaikuttavana tulona.

Suomen nuoret lesket ry esittää, että perhe-eläkelakia on muutettava siten, että lapsella on huoltajansa kuoleman jälkeen aina subjektiivinen oikeus Kelan lapseneläkkeeseen riippumatta kuolleen vanhemman syntyperästä ja työskentely tai – asuinmaasta.

Suomen nuoret lesket ry esittää, että kokoaikaisesti opiskelevalle nuorelle tulee maksaa opiskelijaeläkettä työeläkejärjestelmän kautta toisen asteen opintojen loppuun.

Tarkemmat perustelut

Leskien epätasa-arvoinen asema iän, avioliiton keston, siviilisäädyn sekä perhemuodon osalta

Leskeneläkkeessä on lesken ikään, avioliiton keston ja avioliiton solmimisikään liittyviä rajoitteita, jotka jättävät joukon nuorena leskeytyneitä kokonaan ilman leskeneläkettä. Tällä hetkellä leskeneläke evätään lapsettomalta leskeltä, jos hän on alle 50-vuotias. Samoin eläke evätään, jos lapseton avioliitto on kestänyt alle viisi vuotta tai leski on avioliittoa solmiessaan ollut yli 50-vuotias. Avioliitto ei tuo oikeutta leskeneläkkeeseen, vaikka leskellä olisi kuolleen avopuolisonsa kanssa yhteisiä lapsia.

Lesken eläkkeen saamiseen liittyvät edellä mainitut rajoitukset syrjivät nuoria ja lapsettomia leskiä. Rajoitukset ovat vastoin perustuslain 6 §:ää, jonka mukaan ”Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.” Lesken ikään pohjautuva rajoitus asettaa iältään nuoret lesket epätasa-arvoiseen asemaan suhteessa muihin leskeytyneisiin. Samoin vaatimus lasten olemassa olosta leskeneläkkeen saamiseksi asettaa erilaiset perhemuodot keskenään eriarvoiseen asemaan ja koskettaa eläkkeen epäämisen perusteluna kipeästi erityisesti niitä leskeytyneitä, jotka eivät ehtineet tai voineet saada lapsia kuolleen puolisonsa kanssa. Leskeytyneen ikään, avioliiton solmimisikään ja avioliiton keston liittyvät rajoitukset tulee poistaa ja antaa eläkeoikeus tasapuolisesti kaikille leskeytyneille.

Alle 50-vuotiaita lapsettomia leskeytyy vuosittain noin 200. Kysymys ei ole suuresta joukosta, mutta yksittäisen lesken kohdalla eläkeoikeudella on suuri merkitys. Lapsettoman lesken eläkkeeseen tehdään vähennys puolen vuoden alkueläkkeen jälkeen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että eläke jatkuu tämän jälkeen vain niillä leskillä, joilla oma laskennallinen eläke tai tulotaso on matala.

Suomessa syntyvistä lapsista alle 60 % syntyy avioliitossa oleville vanhemmille. Avioliitossa eläviä pariskuntia käsitellään palvelujärjestelmässä avioliiton mukaisesti yhtenä taloutena. Molempien tulot huomioidaan esimerkiksi asumistukea haettaessa ja päivähoitomaksuja määriteltessä. Molempien avopuolisoiden oletetaan osallistuvan tasavertaisesti lasten elatukseen. Lakiin avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta sisältyy myös oikeus hyvitykseen yhteistalouden hyväksi annetusta panoksesta. On kohtuutonta ettei avopuolisolla kuitenkaan ole missään tilanteessa oikeutta Kelan tai työeläkejärjestelmän kautta tulevaan leskeneläkkeeseen. Avopuolison asemaa puolison kuollessa tulee nykytilanteessa tarkastella uudestaan. Oikeus leskeneläkkeeseen tulee syntyä ainakin silloin, kun avioliitosta leskeytyneellä on kuolleen puolisonsa kanssa yhteisiä lapsia.

Opiskelevia leskeneläkettä saavia kohdellaan myös eriarvoisesti suhteessa niihin henkilöihin, joiden puoliso on elossa. Puolison tuloja ei huomioida lainkaan opintotukea laskettaessa. Leskeneläke on tarkoitettu korvaamaan kuolleen puolison tuloa taloudessa. Kun leskeneläkettä saava lähtee opiskelemaan, hänen saamansa leskeneläke kuitenkin huomioidaan tulona. Leskeneläke tulisi rinnastaa puolison tuloon eikä sitä tulisi huomioida tulona opintotukea laskettaessa.

Lapsen tilanne, kun kuollut vanhempi ei ole asunut Suomessa

Perhe-eläkelaki ei takaa lapseneläkettä kaikille lapsille. Joukko vanhempansa kuoleman kautta menettäneistä suomalaisista lapsista jää ilman lapseneläkettä tai muuta tukea elatukseen. Tilanne syntyy silloin, kun lapsen kuollut vanhempi ei ole asunut Suomessa ja hänelle ei ole näin kertynyt eläkettä Suomessa. Kuolleen vanhemman asuinmaan lainsäädäntö saattaa olla sellainen, että eläkettä ei vanhemman menettäneelle lapselle myönnetä. Tällöin Kelakaan ei myönnä lapselle lapseneläkettä. Elatustukeakaan ei tässä tilanteessa vanhemman kuolemasta johtuen ole oikeutta vaan vanhempansa kuoleman kautta menettänyt lapsi jää kokonaan vaille tukea elatukseensa.

Vanhempansa menettäneet lapset asetetaan näin eriarvoiseen asemaan keskenään vanhempansa syntyperän ja asuinmaan perusteella. Lapseneläkettä ei käsitellä lapsen oikeutena, vaan perusteet määräytyvät kuolleen vanhemman tilanteesta käsin. Tilanne on lapsen oikeuksien ja lapsen edun vastainen. Se on myös ristiriidassa niin perustuslain 6§:n kuin yhdenvertaisuuslakiin sisältyvän syrjinnän kiellon kanssa. Vanhempansa kuoleman kautta menettäneellä lapsella tulee aina olla oikeus Kelan lapseneläkkeeseen. Vaihtoehtoisesti tilanne voidaan korjata maksamalla elatustukea niissä tilanteissa, joissa lapsi ei vanhempansa kuoleman jälkeen saa eläkettä.

Opiskelevien leskiperheiden nuorten tilanne

Leskiperheiden kannalta toinen epäkohta on, että työeläkejärjestelmän kautta maksettava lapseneläke päättyy kun nuori täyttää 18. Lapseneläke on tarkoitettu taloudelliseksi tueksi lapselle korvaamaan kuolleen vanhemman tuloa. Vanhemmat eivät normaalisti katkaise taloudellista tukeaan opiskelevan täysi-ikäisen asuessa kotona ja lainsäädäntömme myös velvoittaa opiskelevan täysi-ikäisen vanhempia taloudelliseen tukeen. Laissa lapsen elatuksesta todetaan, että: ” Vanhemmat vastaavat lapsen koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista myös sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, mikäli se harkitaan kohtuulliseksi. Tällöin otetaan erityisesti huomioon lapsen taipumukset, koulutuksen kestoaika, siitä aiheutuvien kustannusten määrä sekä lapsen mahdollisuudet koulutuksen päätyttyä itse vastata koulutuksestaan aiheutuneista kustannuksista.” (Laki lapsen elatuksesta 5.9.1975/704, 3§ 2 mom.)

Leskiperheiden nuoristakin suurin osa on 18-vuotiaana vielä toisen asteen koulutuksessa ja vanhempansa taloudellisen tuen varassa. Tilannetta hankaloittaa se, että leskeneläkettä sovitellaan kun, nuorin lapsi täyttää 18. Tällöin leskivanhemman saamakin eläke usein lakkaa tai ainakin pienenee huomattavasti. Leskiperheen kannalta onkin epäoikeudenmukaista, että lapseneläke lakkaa nuoren elämäntilanteesta riippumatta 18-vuotiaana. Perhe-eläkelakia tulisi muuttaa siten, että kokopäiväisesti opiskelevalle nuorelle maksetaan työeläkejärjestelmän kautta opiskelijaeläkettä ainakin toisen asteen opintojen loppuun.

Taloudellisen tuen tarve muutoin kuormittavassa elämäntilanteessa

Puolison kuolema nuorella iällä on usein yllättävä ja äkillinen. Toisaalta jos kuolemaa on edeltänyt pitkäaikainen sairaus, leskeytyneen voimavarat ovat olleet jo pidempään koetuksella. Tilanteeseen liittyy paljon lakisääteisiä velvoitteita, joita on hoidettava nopeasti puolison kuoleman jälkeen. Puolison ja perheen toisen vanhemman kuolema on kriisitilanne, jossa shokki ja suru vievät voimia ja arki on järjestettävä kokonaan uudelleen. Perheenjäsenen kuolema ja suru ovat jo sinänsä terveysriski. On kohtuutonta, että tässä jo muutoin kuormittavassa tilanteessa osa leskeytyneistä ja leskiperheistä joutuu lainsäädännön epäkohtien vuoksi vielä kamppailemaan taloudellisten ongelmien kanssa. Perhe-eläkkeet ovat puolison ja toisen vanhemman kuoleman jälkeisessä tilanteessa tärkeä taloudellinen turva, kun toisen tulot katoavat taloudesta kokonaan. On myös muistettava että kuolleet henkilöt ovat työuransa ajan maksaneet työeläkemaksuja ja kartuttaneet itse eläkettä. Keskimääräinen leskeneläke on noin 500 € ja lapseneläke 350 €. Perhe-eläkkeitä tarvitaankin välittömien elinkustannusten kattamiseen ja oikeus niihin tulee olla kaikilla kohderyhmään kuuluvilla.

Lisätietoja:

Sirpa Mynttinen

Toiminnanjohtaja

Suomen nuoret lesket ry

sirpa.mynttinen@nuoretlesket.fi

puh: 044 3006477